



Contribuția politicii prudentiale a BNR în cadrul mix-ului de politici economice

***Florin Georgescu
Prim-viceguvernator
Banca Națională a României***

București, 27 mai 2010

„Prudența în acțiune depinde de cunoaștere”

Sofocle

„Prudența dă sfaturi înțelepciunii”

Victor Hugo

CUPRINS

- I. Repere ale unui *mix* eficient de politici economice
- II. Factori determinanți ai intermediarii financiare în România
- III. Riscuri la adresa stabilității macroeconomice
- IV. Măsuri prudențiale adoptate de BNR pentru limitarea creșterii nesustenabile a creditului în economie
- V. Acțiunile anticiclice ale BNR după intrarea în recesiune economică
- VI. Concluzii și obiective viitoare

I. Repere ale unui *mix* eficient de politici economice

I.1 *Mix*-ul de politici economice și ciclul de afaceri

- **Asigurarea unei dezvoltări economice sustenabile** presupune alcătuirea unui ***mix* eficient** de politici economice cu un **dozaj adecvat** al fiecărei componente
- Corelarea *mix*-ului de politici cu fazele ciclului economic are ca fundamente următoarele elemente:
 - **impulsul** indus în economie de politica **fiscală** trebuie să fie de **semn contrar celui al deviației PIB-ului** de la nivelul său potențial
 - asigurarea **stabilității prețurilor** printr-o **politică monetară restrictivă în perioadele cu exces de cerere**
 - prezervarea **stabilității financiare** prin politici prudențiale orientate spre **consolidarea rezervelor de capital și de lichiditate și limitarea acumulării de vulnerabilități sistemice**
 - costul unitar cu forța de muncă trebuie să permită economiei să rămână competitivă prin menținerea unui raport subunitar între majorarea **câștigurilor salariale** și dinamica **productivității muncii**

I.2 Politicile prudențiale – condiție necesară, dar nu și suficientă pentru asigurarea stabilității financiare (1)

Llewelyn, 1998

- Așteptările legate de ceea ce poate realiza reglementarea bancară trebuie gestionate la niveluri realiste



- **Consumatorii și factorii de decizie** trebuie să înțeleagă că:
 - există limite ale reglementării
 - nu toate riscurile sunt acoperite
 - măsurile prudențiale se pot dovedi, uneori, ineficiente

I.2 Politicile prudențiale – condiție necesară, dar nu și suficientă pentru asigurarea stabilității financiare (2)

J. Caruana, 2010

- Chiar și în condițiile în care **reglementările prudențiale au o orientare macroprudențială din ce în ce mai pregnantă ele nu sunt suficiente** pentru prevenirea acumulării vulnerabilităților sistemice

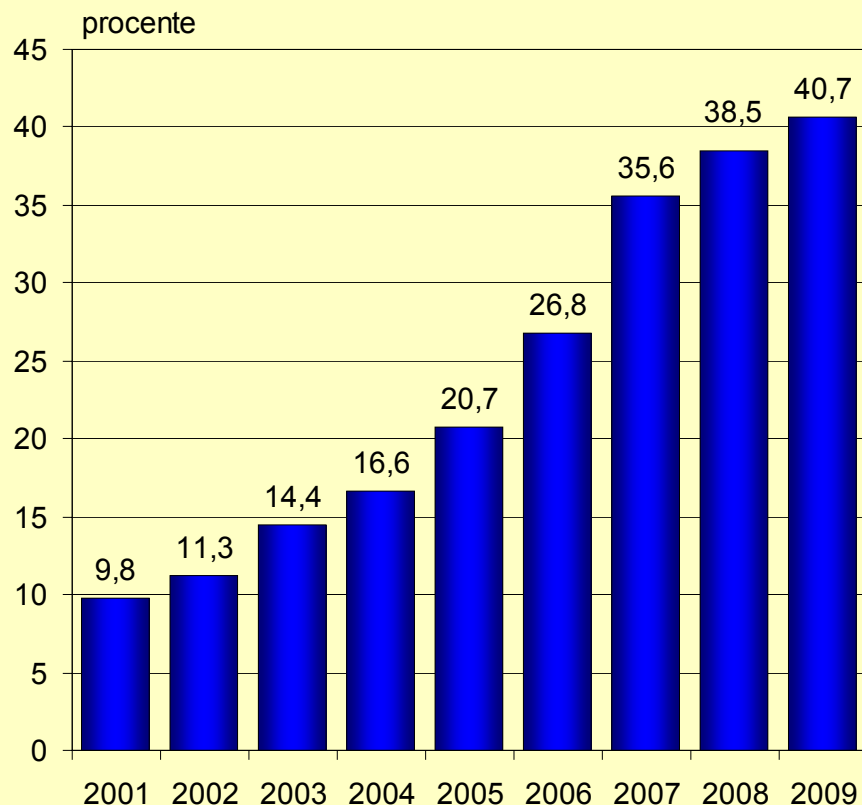


- menținerea unui sistem bancar sănătos implică și existența unor mecanisme complementare, precum **disciplina de piață (transparența activității și cerințe de publicare)** și **guvernanța internă**
- **Politica fiscală și de venituri** trebuie să joace un **rol activ** în limitarea **creșterii nesănătoase a creditului**, precum și în prevenirea **supraevaluării prețului activelor**

II. Factori determinanți ai intermediarii financiare în România

II.1 Intermedierea financiară*

Dinamică alertă în perioada 2005-2008



➤ Efect de bază important

➤ Sporul anual mediu al gradului de intermediere financiară în creștere substanțială:

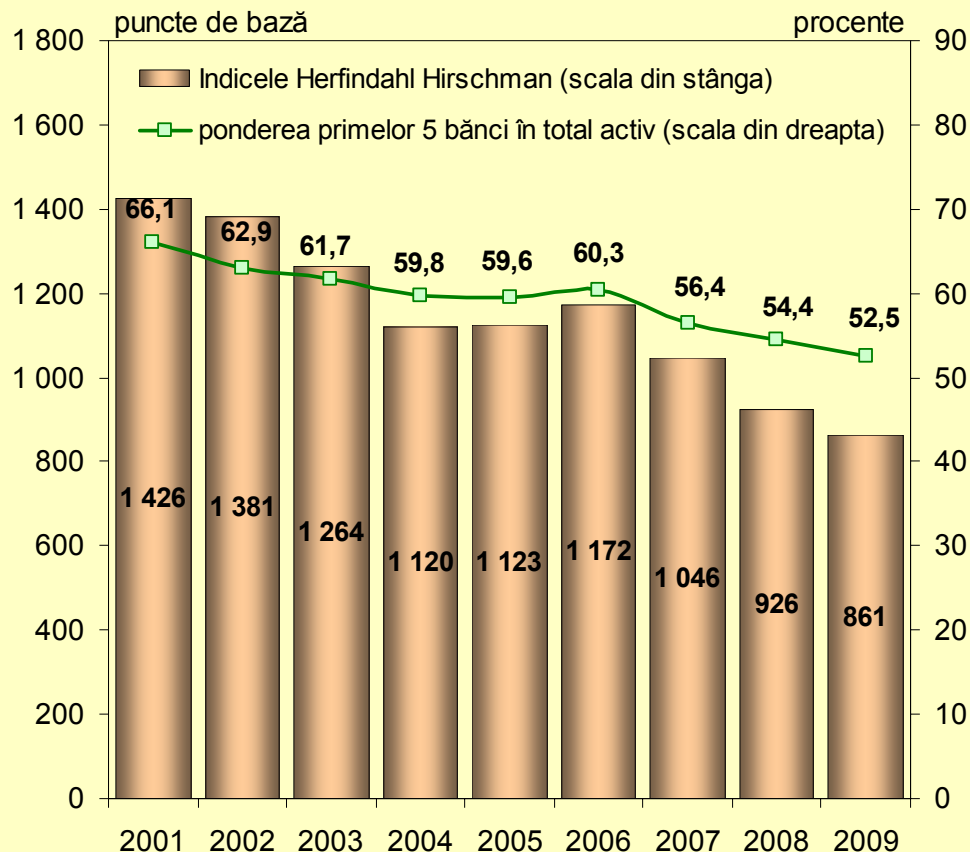
- 1,6 pp (2001-2004)
- 5,5 pp (2005-2008)

respectiv de 3,5 ori mai mare în ultima perioadă

* Credit neguvernamental/PIB

II.2 Factori ai ofertei de credite (1)

Creșterea competiției pe fondul unor rezerve de capital solide



Consolidarea sistemului bancar și intensificarea concurenței dintre bănci



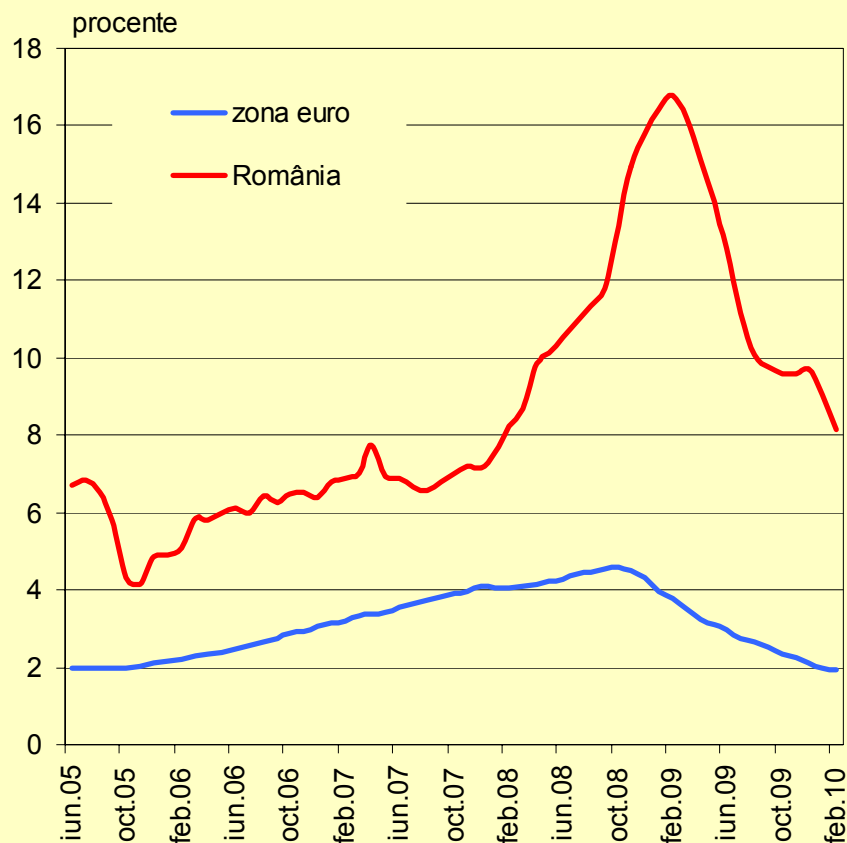
Creșterea agresivității campaniilor promoționale



Extinderea rapidă a creditului în economie, în special în sectorul gospodăriilor populației

II.2 Factori ai ofertei de credite (2)

Atractivitatea pieței financiare românești

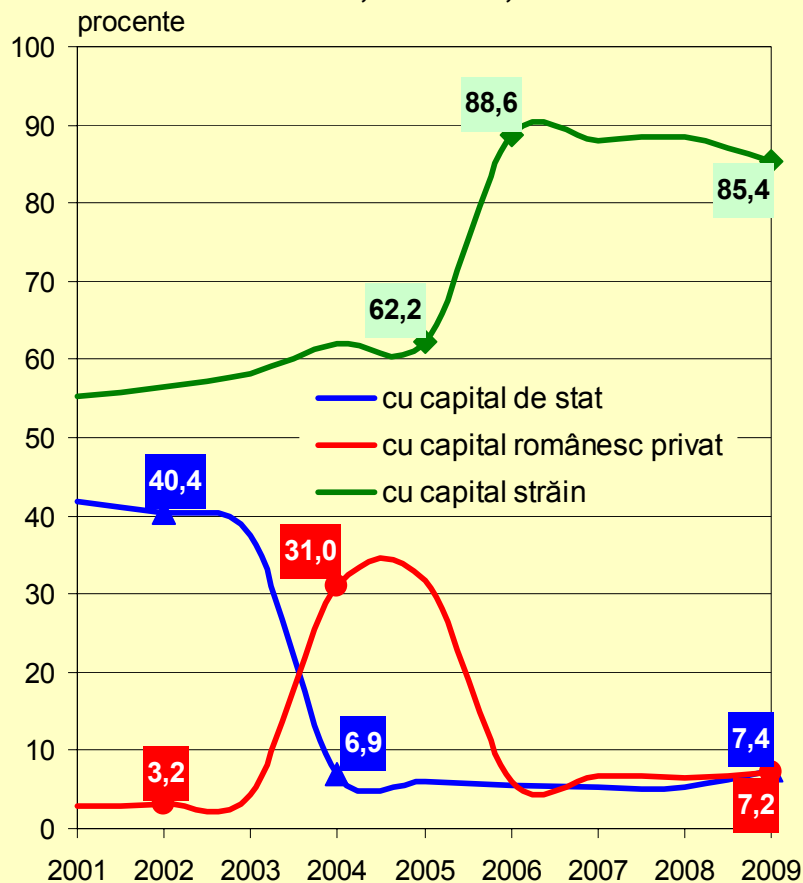


- **Diferențial de dobândă favorabil** pieței autohtone la care s-a adăugat aprecierea monedei naționale
- **Liberalizarea contului de capital începând cu septembrie 2006**
- **După octombrie 2008, băncile, datorită reducerii lichidității pe piața monetară au oferit rate ale dobânzii foarte mari (comparativ cu rata dobânzii de politică monetară) la economisirea internă**

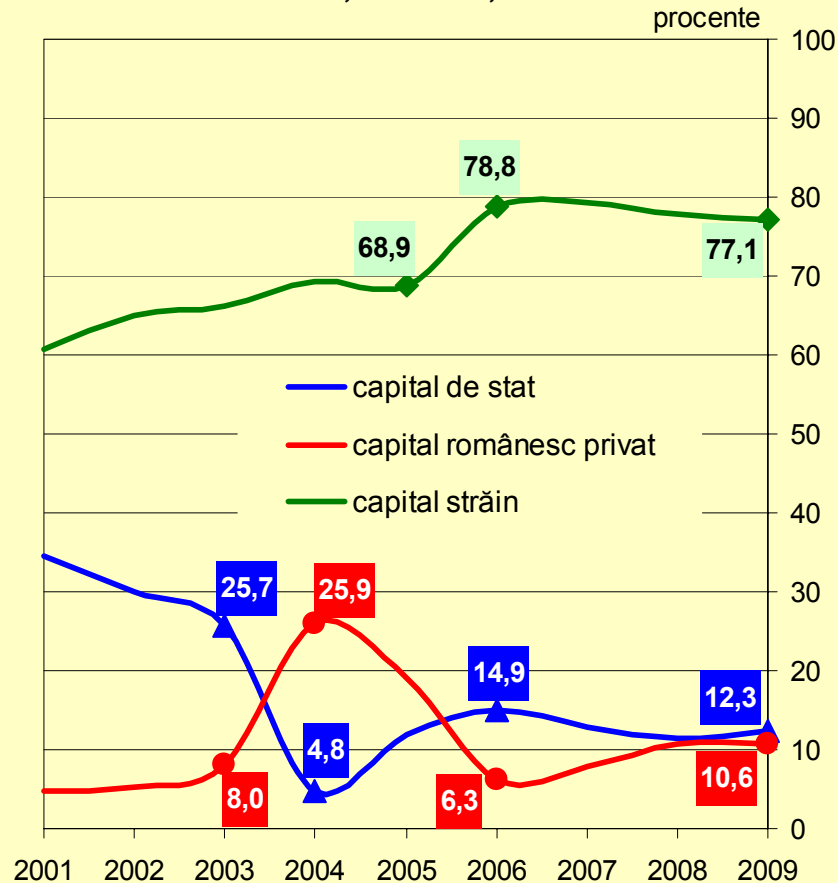
II.2 Factori ai ofertei de credite (3)

Dominanța capitalului străin

Structura activului bancar
în funcție de acționariat

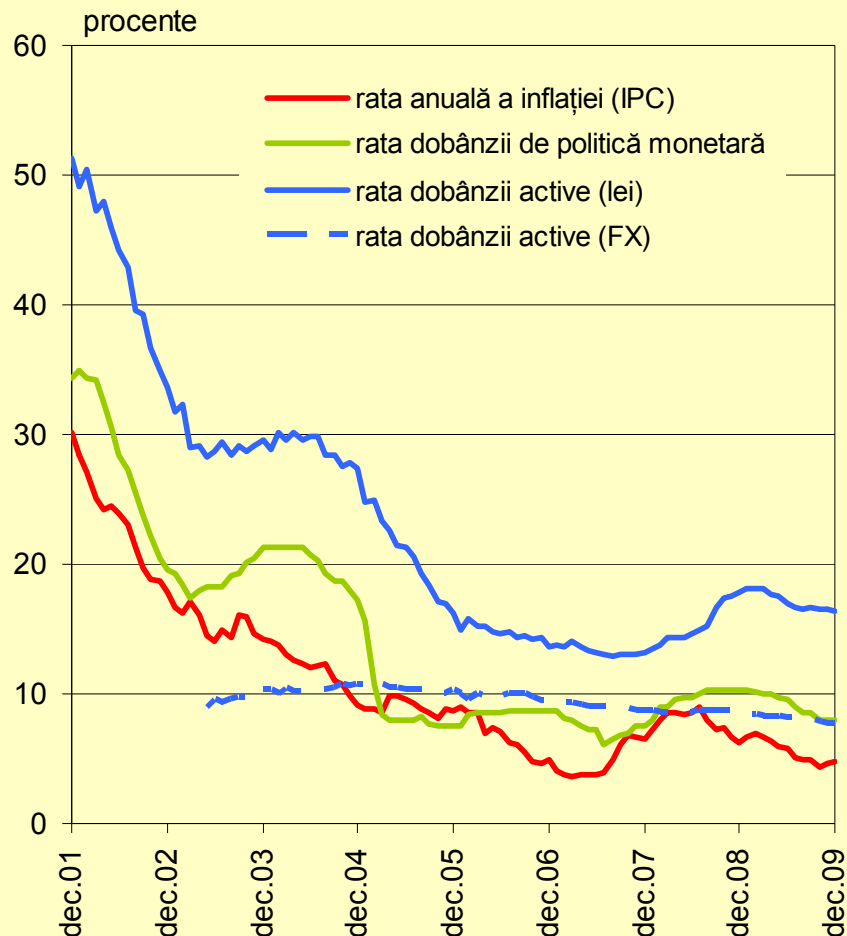


Structura capitalului bancar
în funcție de acționariat



II.2 Factori ai ofertei de credite (4)

Evoluția descendentă a costului creditului



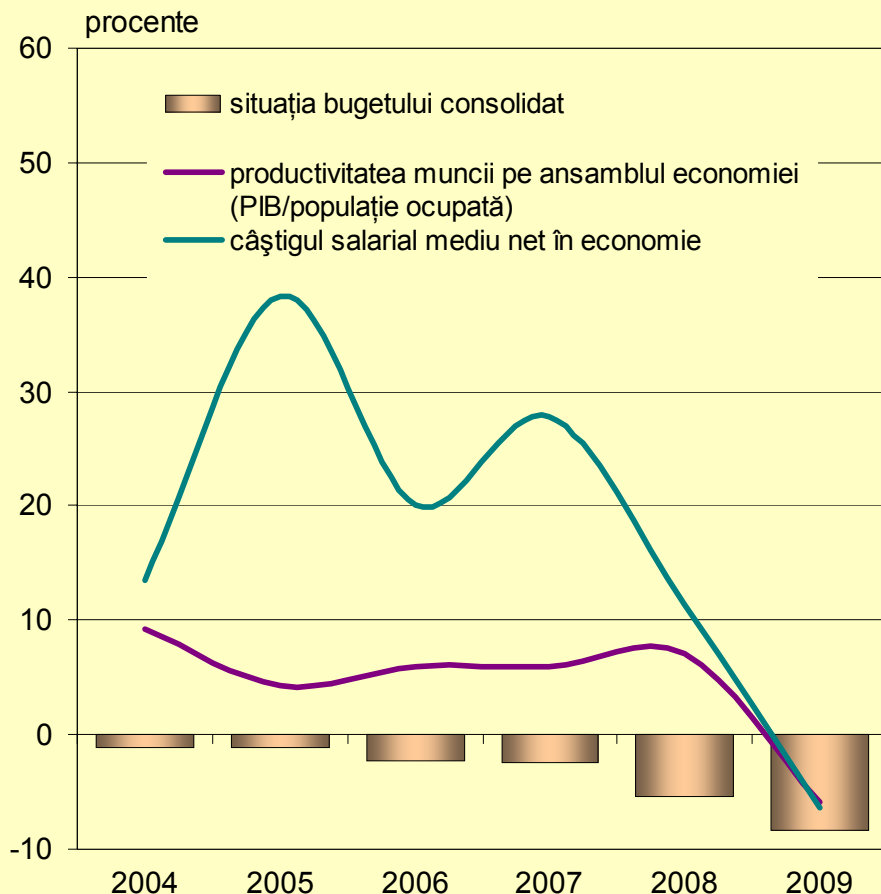
- Reducerea **ratei inflației** și a **ratei dobânzii de politică monetară**



- Reducerea **ratei dobânzii la credite**
- Așteptările pozitive ale instituțiilor de credit privind evoluția economiei pe fondul **semnării Tratatului de aderare a României la UE** (aprilie 2005) și a îmbunătățirii *rating*-ului de țară la *investment grade*

II.3 Factori ai cererii de credite (1)

Creșterea accentuată a veniturilor disponibile



➤ **Politici fiscale și de venituri prociclice**

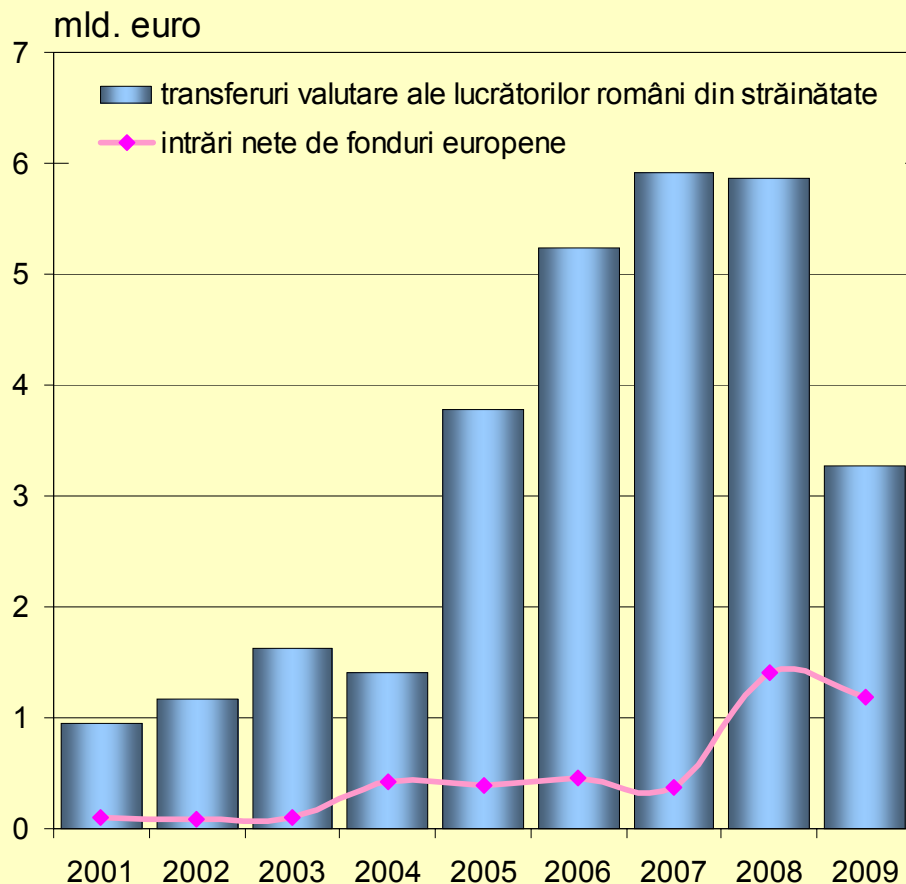
➤ **Dezechilibre la nivelul pieței muncii** (deficit de forță de muncă în unele sectoare economice)



➤ **Creșterea veniturilor salariale**

II.3 Factori ai cererii de credite (2)

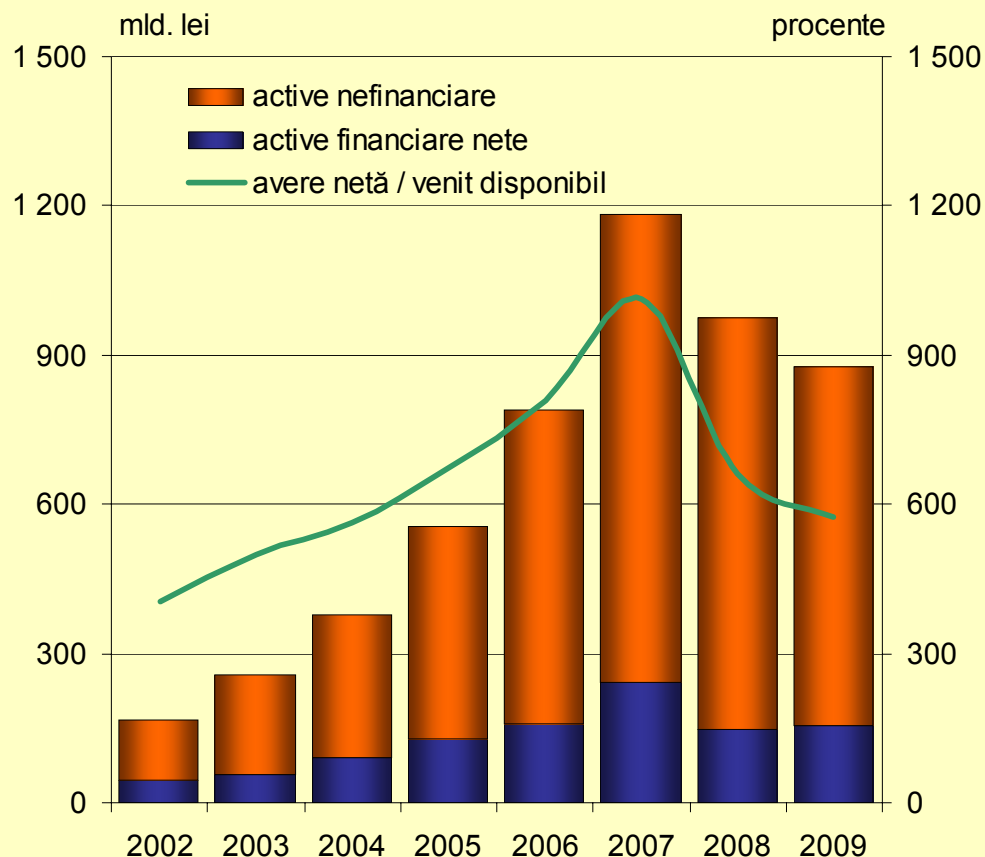
Transferuri valutare importante din străinătate



- **Remiterile lucrătorilor români din străinătate s-au majorat de patru ori în perioada 2005-2008 (20,8 mld. euro), comparativ cu perioada 2001-2004 (5,1 mld. euro)**
- Intrările nete de fonduri de la Uniunea Europeană au cunoscut o majorare notabilă la un an după aderare, **evoluție care, însă, nu a mai continuat ulterior**

II.3 Factori ai cererii de credite (3)

Efect de avuție și de bilanț favorabile



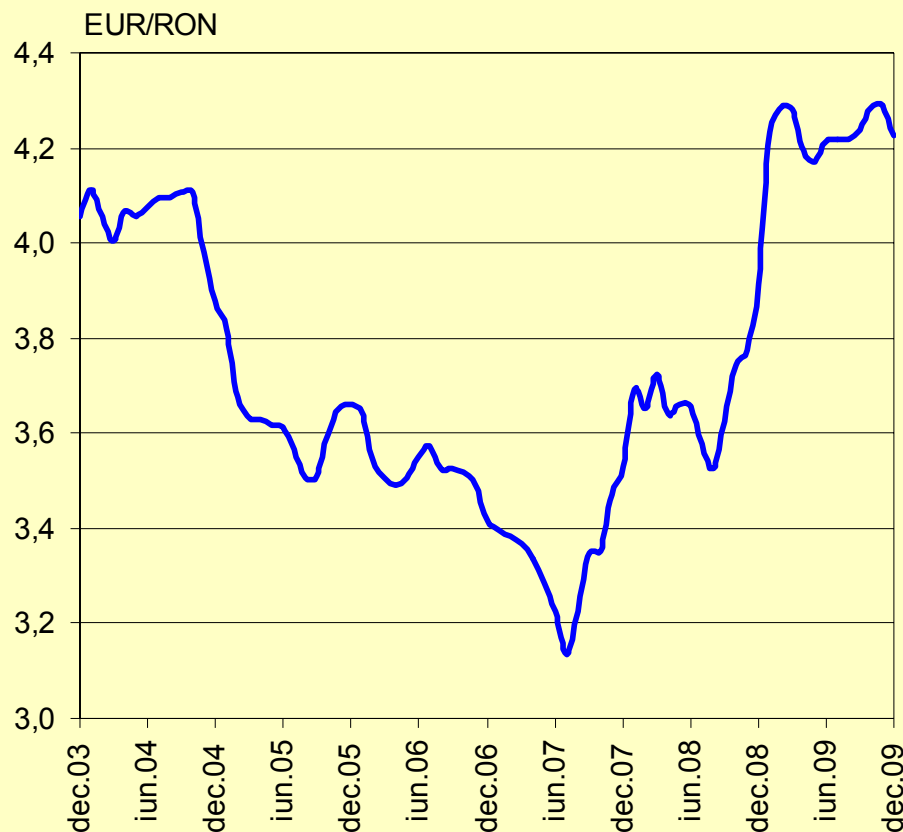
➤ **Majorarea averii nete a populației, în special pe fondul sporirii valorii bunurilor imobiliare**



➤ **Creșterea înclinației gospodăriilor populației către contractarea de împrumuturi bancare**

II.3 Factori ai cererii de credite (4)

Așteptări favorabile privind întărirea cursului de schimb



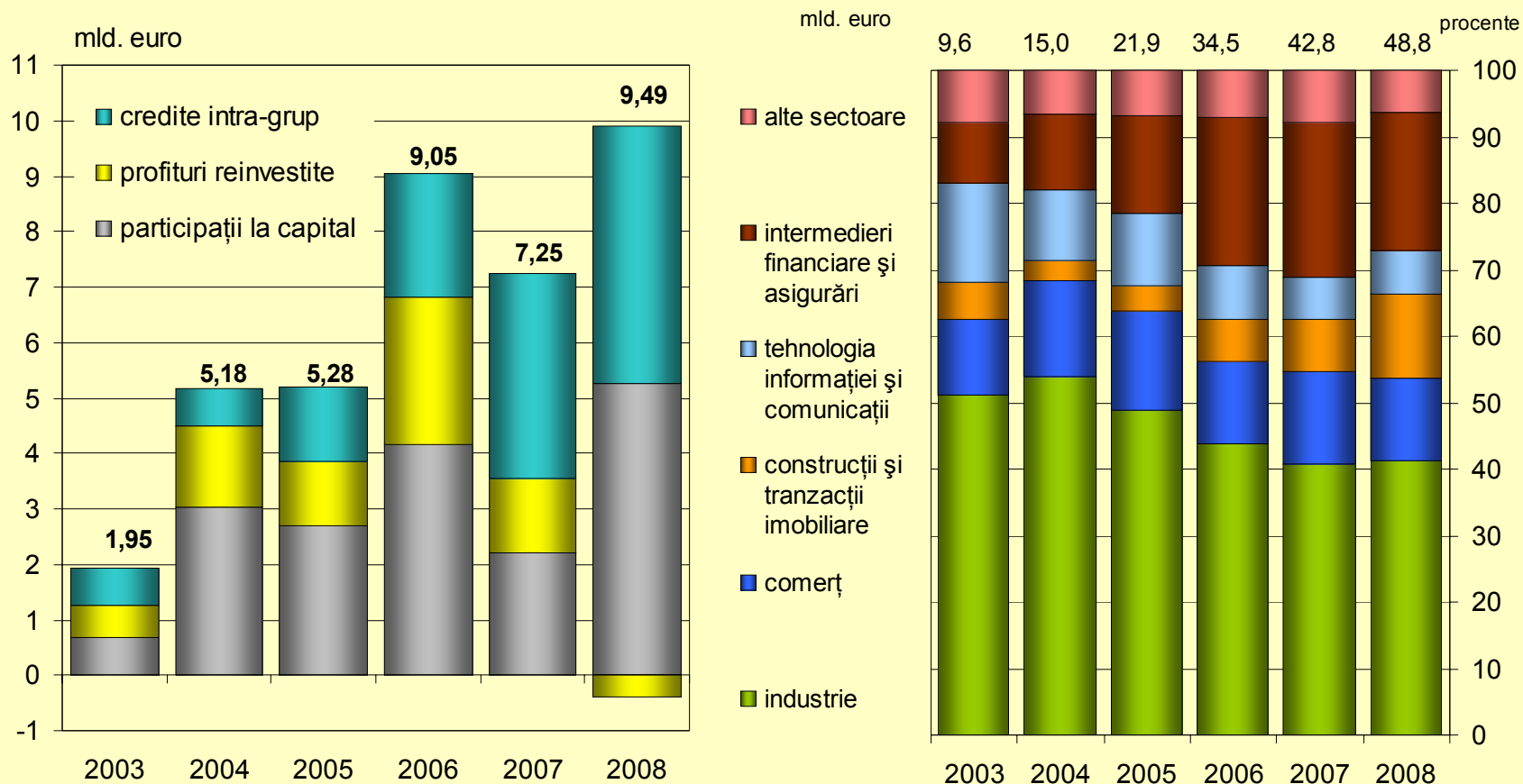
➤ **Evoluția persistentă de apreciere nominală a cursului de schimb**



➤ **Creșterea atractivității împrumuturilor în valută**

II.2 Factori ai cererii de credite (5)

Volumul și destinația investițiilor străine directe



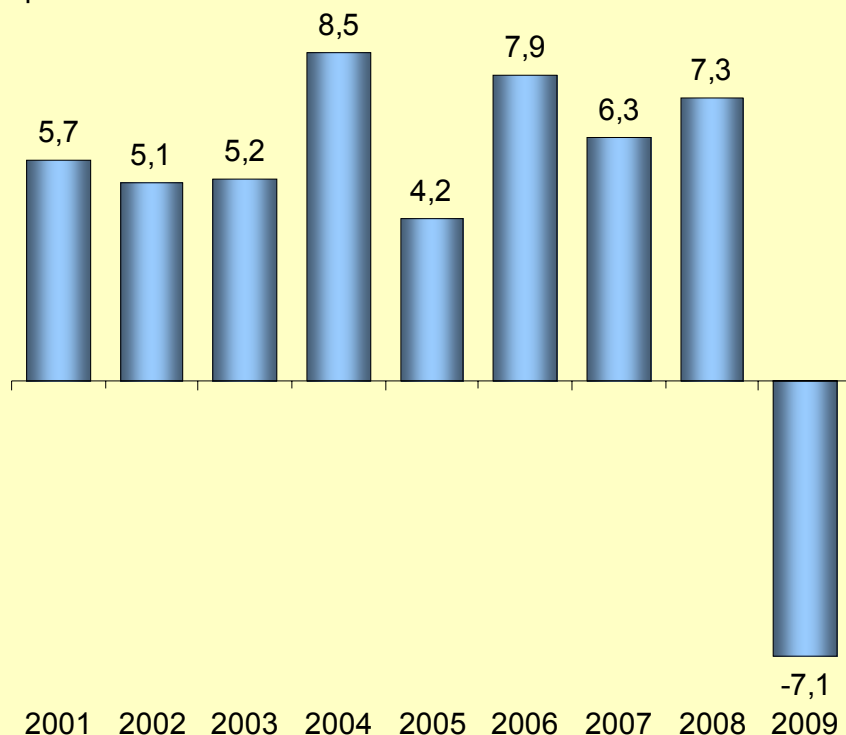
III. Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

III.1 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

Supraîncălzirea economiei

Rata anuală de creștere a PIB-ului real

procente

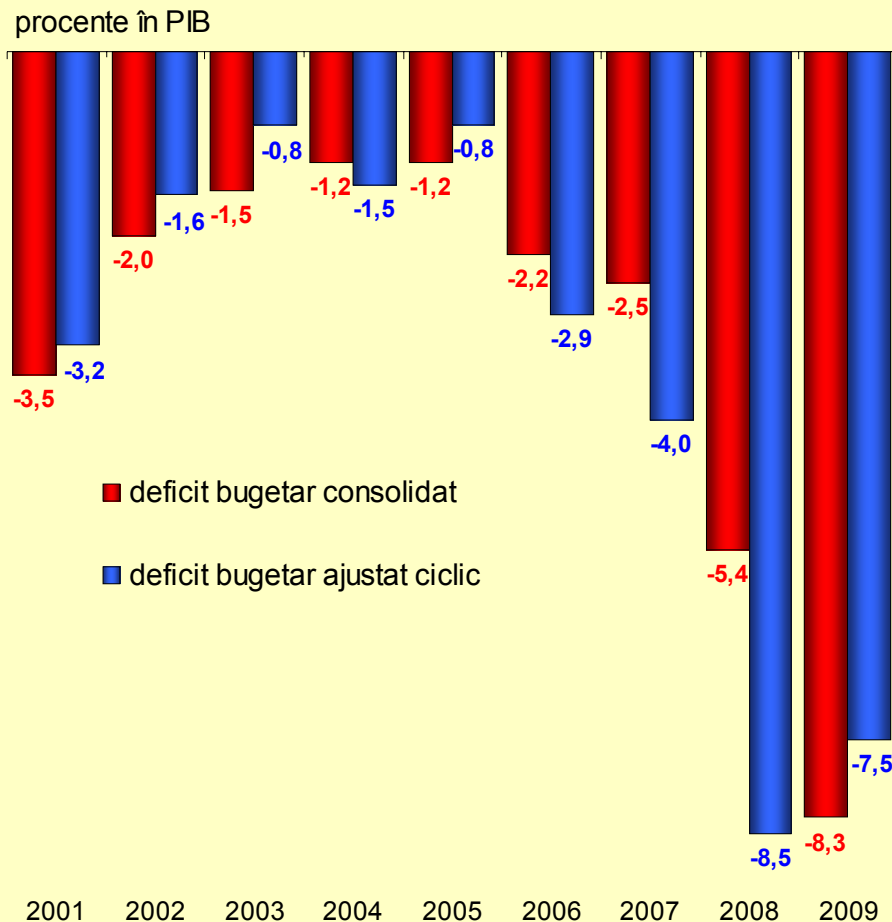


➤ **Evoluția PIB peste valoarea sa potențială în perioada 2006-2008**

- media anuală a **gap-ului pozitiv de PIB** s-a situat la nivelul de **4,4 pp**, în creștere de la un an la altul

III.2 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

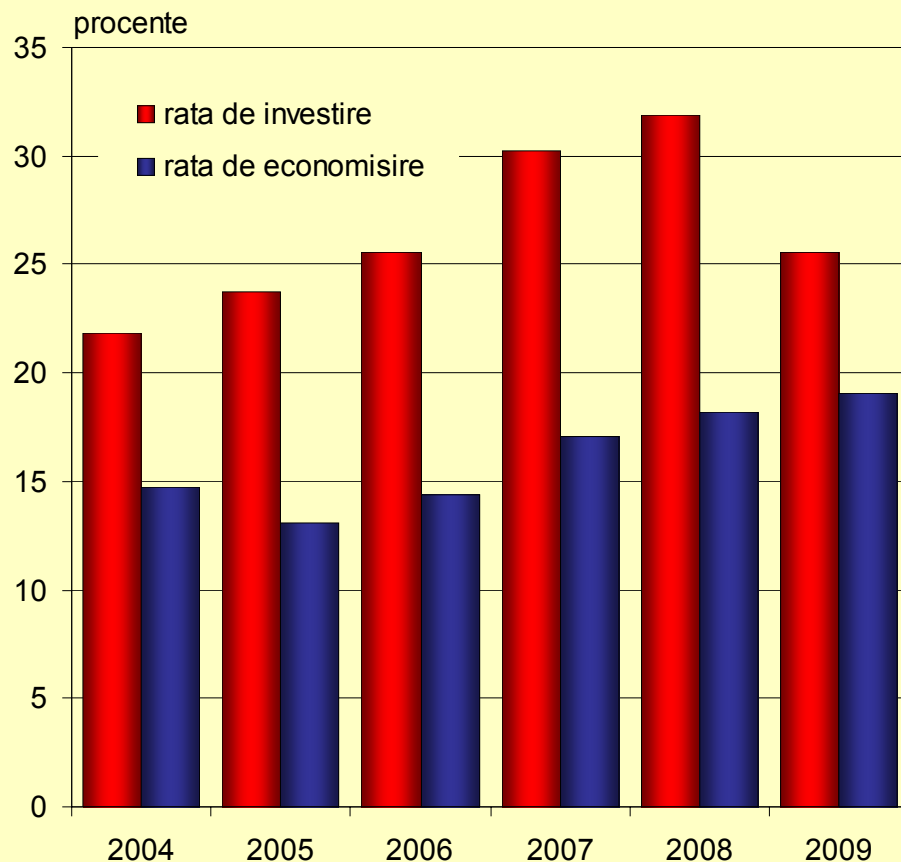
Creșterea deficitului bugetului consolidat



- Alimentarea supraîncălzirii economice
- Presiune asupra deficitului de cont curent
- Sporirea dependenței de finanțări externe
- Epuizarea spațiului fiscal

III.3 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

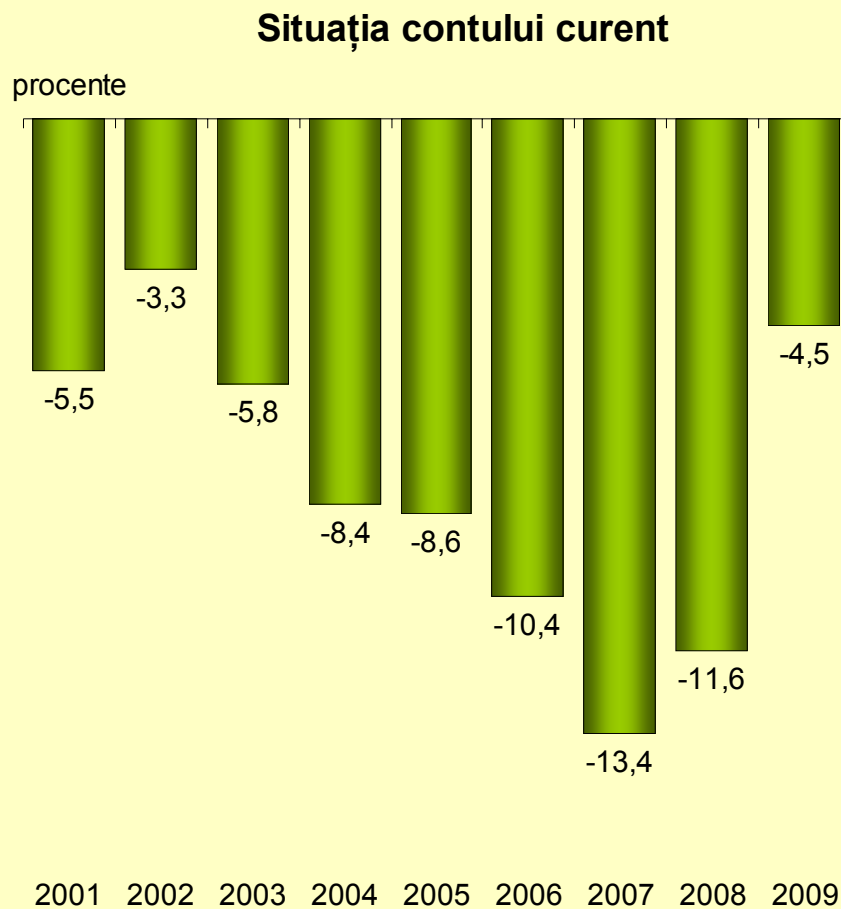
Adâncirea decalajului dintre economisire și investiții



➤ **Ecartul** dintre economisirea internă și investiții **a crescut de la 7,1 la sută din PIB în anul 2004 la 13,7 la sută din PIB în anul 2008**

III.4 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

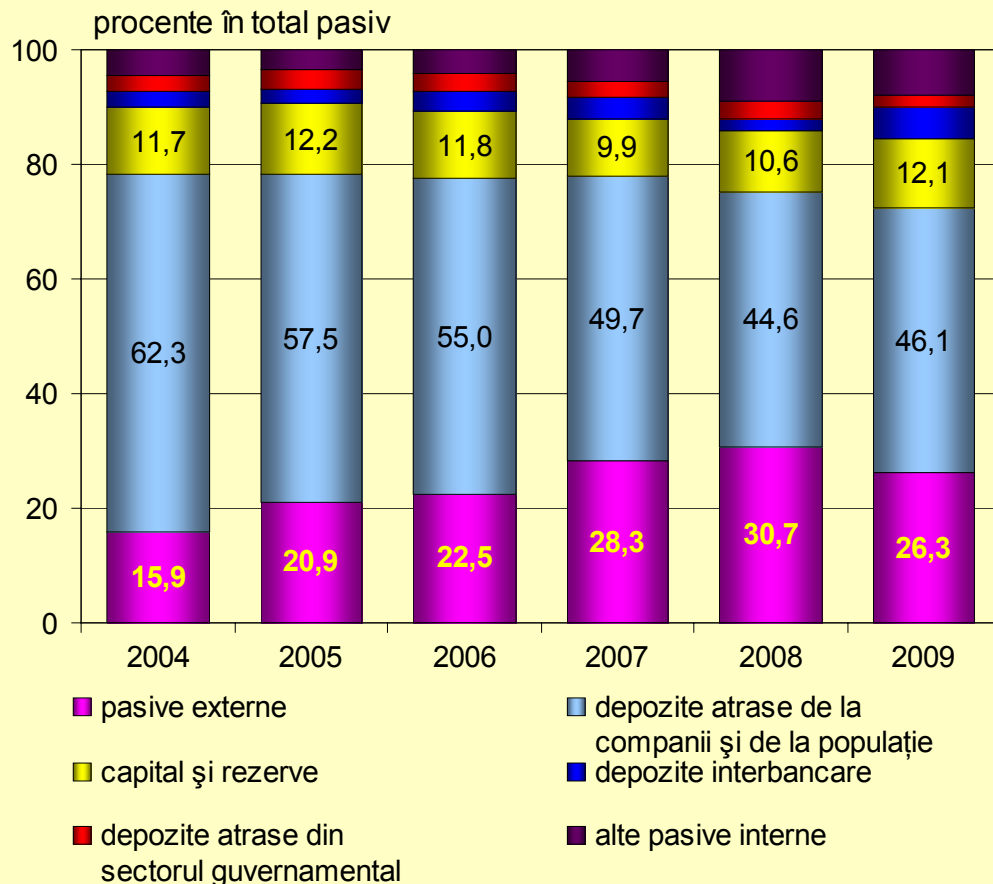
Deteriorarea situației contului curent



- **Adâncirea deficitului a fost generată de creșterea deficitului comercial**, alimentat de **amplificarea importurilor** de bunuri de folosință îndelungată, autovehicule, unele echipamente, **finanțate preponderent din împrumuturi bancare**
- **Creșterea riscului corecției prin depreciere**, ca efect al **aprecierii anterioare nesustenabile** (*efectul de pendul*)

III.5 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

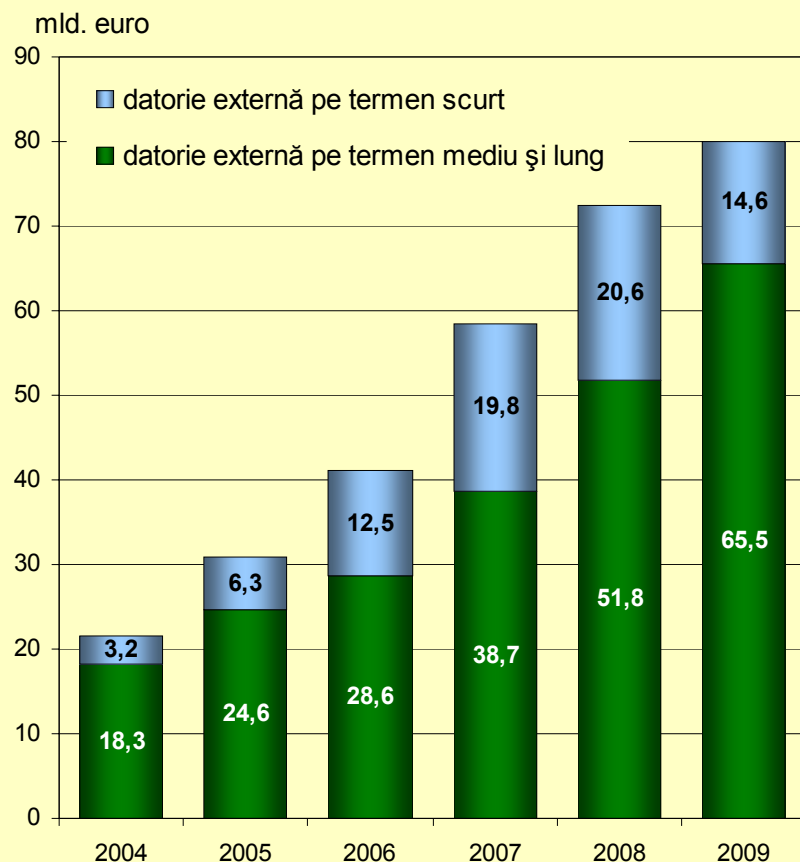
Creșterea dependenței băncilor față de surse externe de finanțare



- Majorarea ponderii în bilanțul băncilor a fondurilor provenite din surse externe
- Încetinirea economisirii în perioada de avânt economic
- Ameliorarea procesului de economisire în perioada de recesiune, pe fondul creșterii randamentelor oferite la depozitele bancare

III.6 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

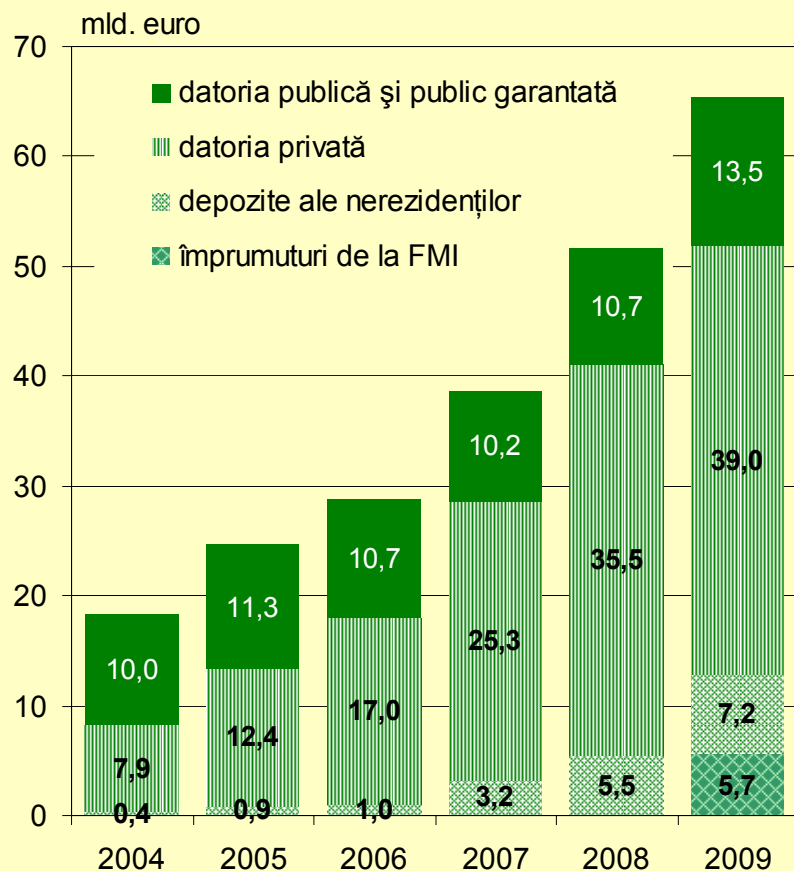
Adâncirea deficitului de cont curent a majorat datoria externă



➤ Ritmul majorării datoriei externe (+236 la sută în perioada 2005-2008) este datorat în special componentei pe termen scurt (+543 la sută)

III.7 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

Situația contului curent a accentuat modificările structurale în datoria externă pe termen mediu și lung



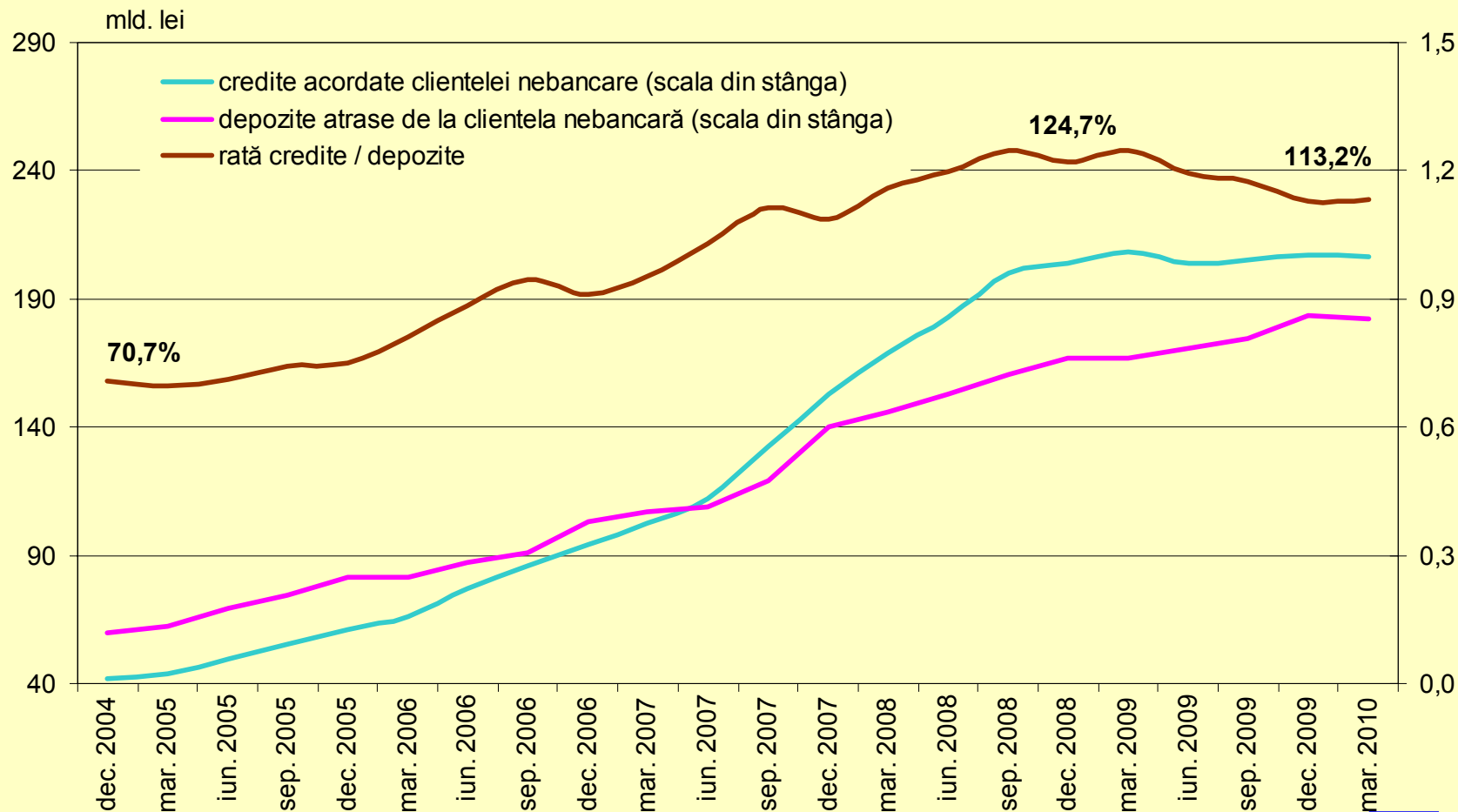
➤ **Sporul de datorie externă pe termen mediu și lung a fost cauzat, în principal, de împrumuturile sectorului privat**

- **creșterea datoriei private pe termen mediu și lung explică 82 la sută din creșterea datoriei externe pe termen mediu și lung totale în perioada 2005-2008**

➤ **Rezultatele econometrice sugerează că o creștere cu 100 RON a creditului neguvernamental a generat sporirea cu 35 RON a datoriei externe pe termen mediu și lung**

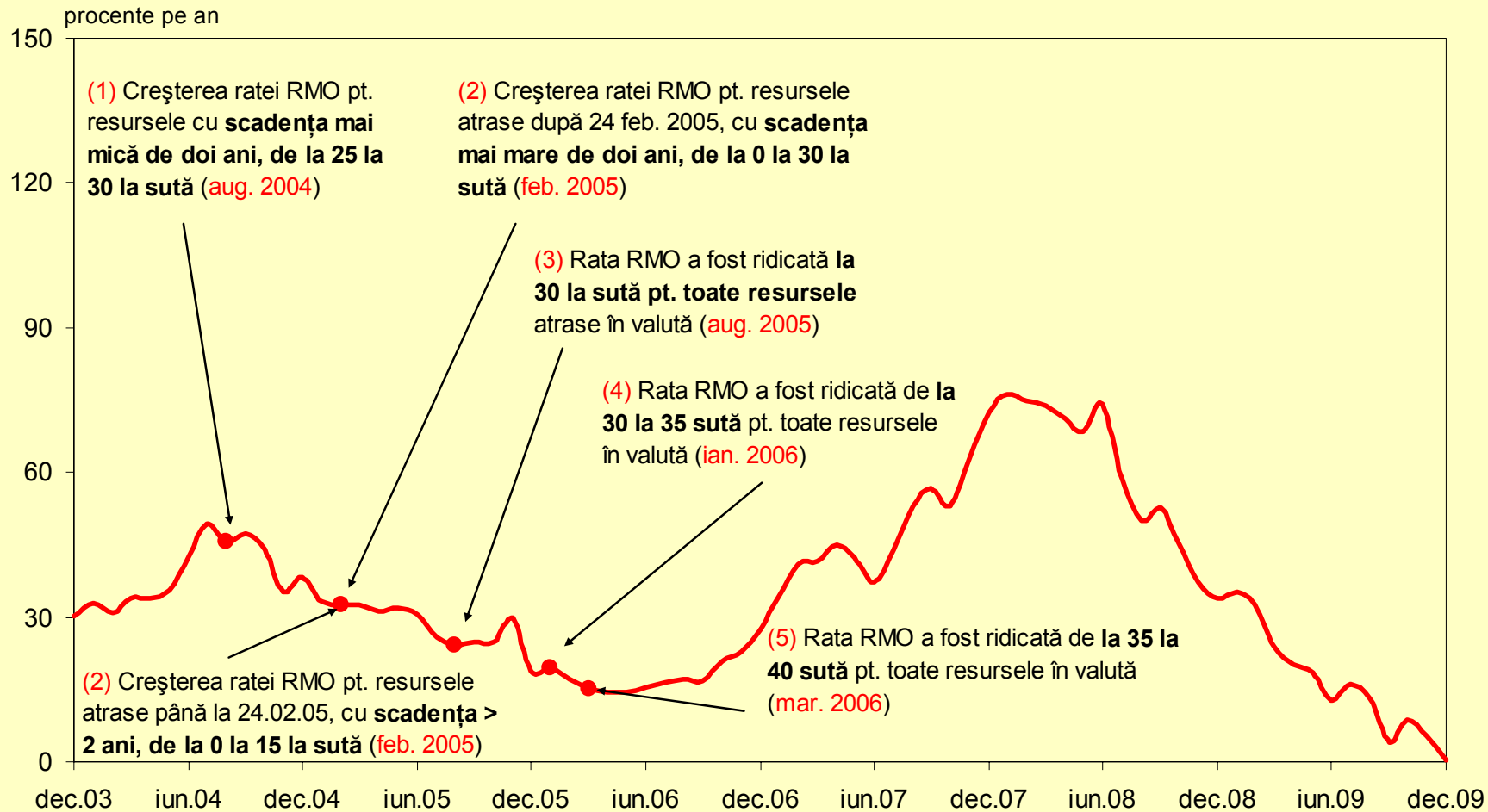
III.8 Riscuri la adresa stabilității macroeconomice

Începând cu anul 2007 populația și societățile nefinanciare au devenit debitori neți ai băncilor

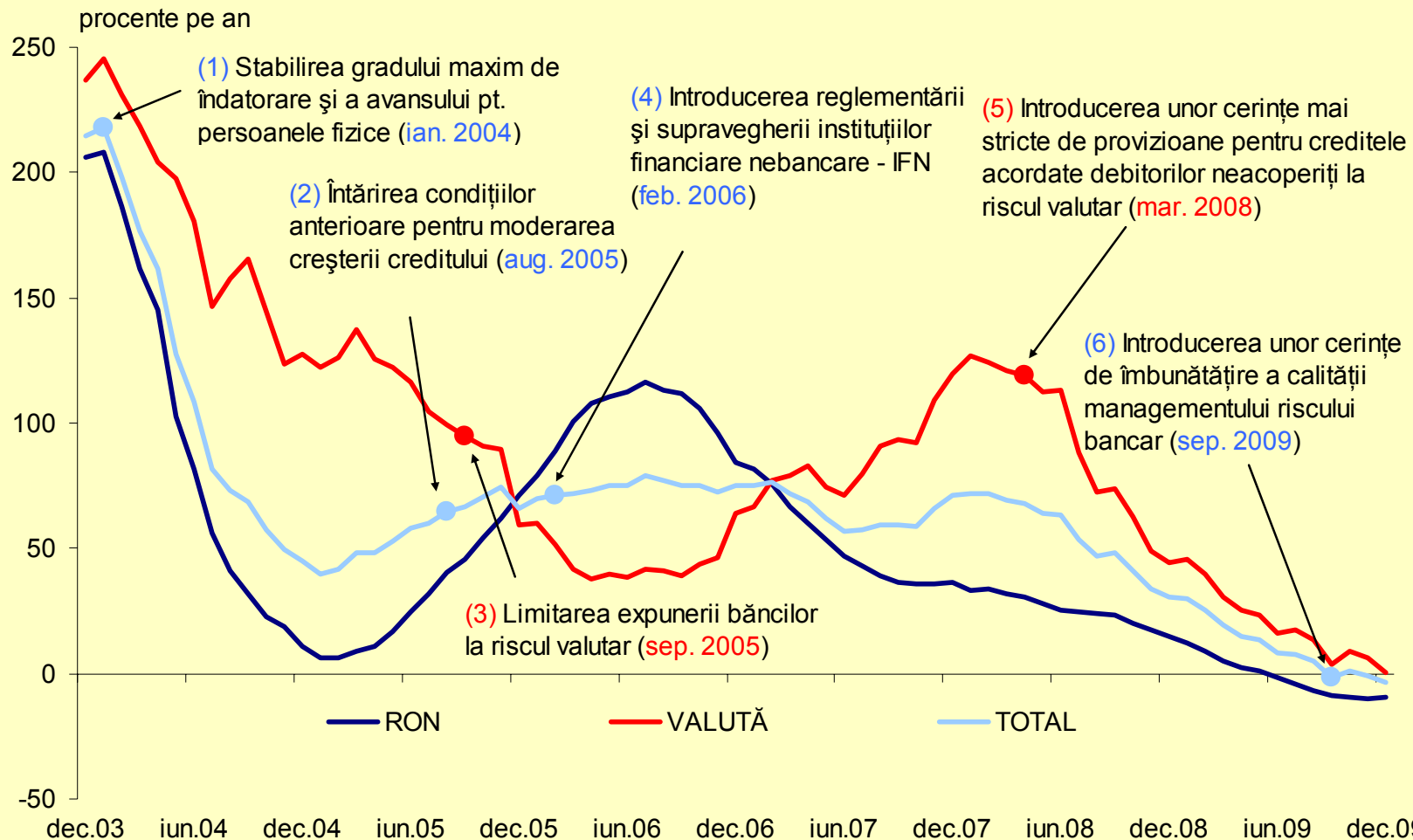


IV. Măsuri prudențiale ale BNR pentru limitarea creșterii nesustenabile a creditului

IV.1 Măsuri de politică monetară pentru atenuarea dinamicii creditului în valută

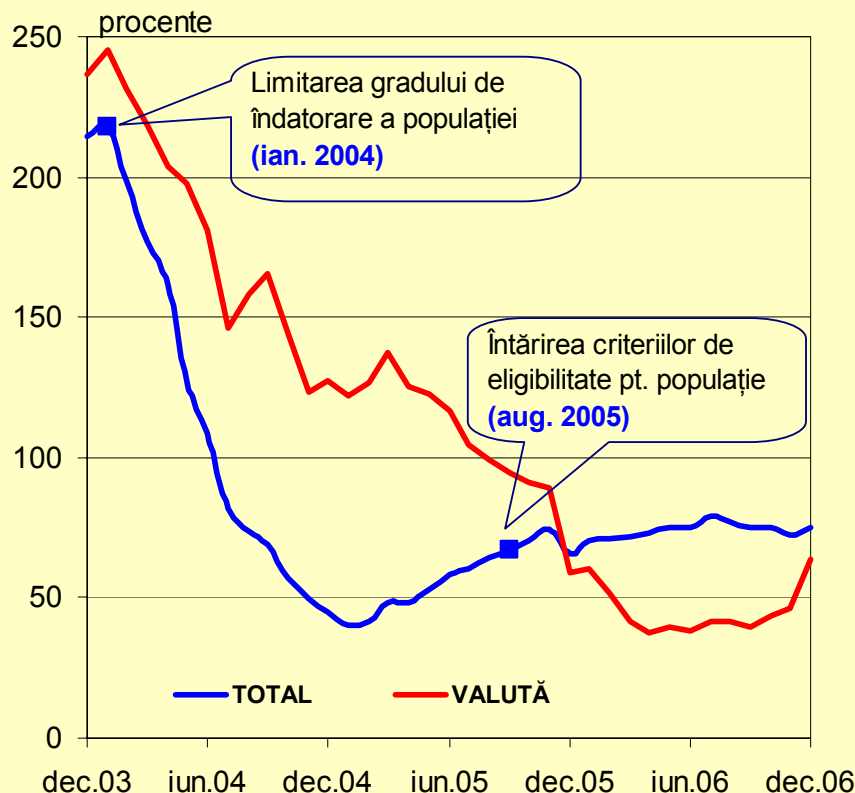


IV.2 Măsuri prudențiale pentru atenuarea dinamicii creditului acordat populației (1)



IV.2 Măsuri prudențiale care au vizat limitarea supraîndatorării populației (2)

Rata anuală de creștere a creditelor
acordate gospodăriilor populației
(dec. 2003 - dec. 2006)

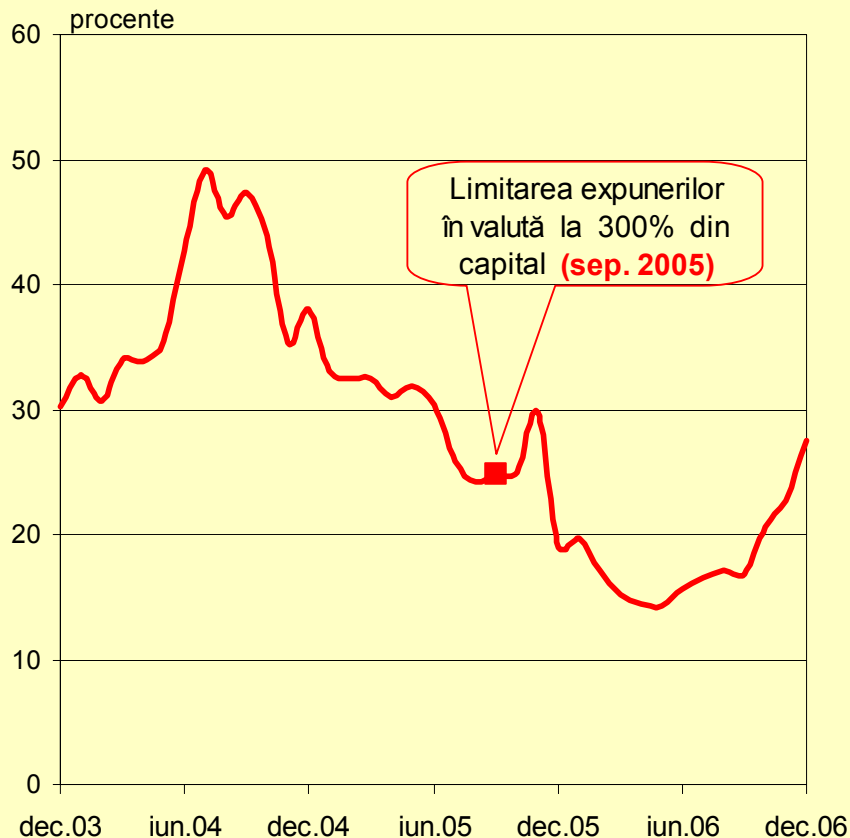


➤ Repere ale creșterii creditului acordat gospodăriilor populației

- **49 la sută înainte de reglementare** (mar.- aug.2005), respectiv **57 la sută pentru componenta în valută**
- **25 la sută în primele șase luni de la implementarea reglementării** (sep.2005-feb.2006), respectiv **4,4 la sută pentru componenta în valută**
- **35 la sută în primele șase luni după abrogarea reglementării** (apr.- sep.2007), respectiv **55 la sută pentru componenta în valută**

IV.2 Măsuri prudențiale care au vizat limitarea dezvoltării nesustenabile a creditului în valută (3)

Rata anuală de creștere a creditelor în valută
(dec. 2003 - dec. 2006)



➤ Repere ale creșterii creditului în valută

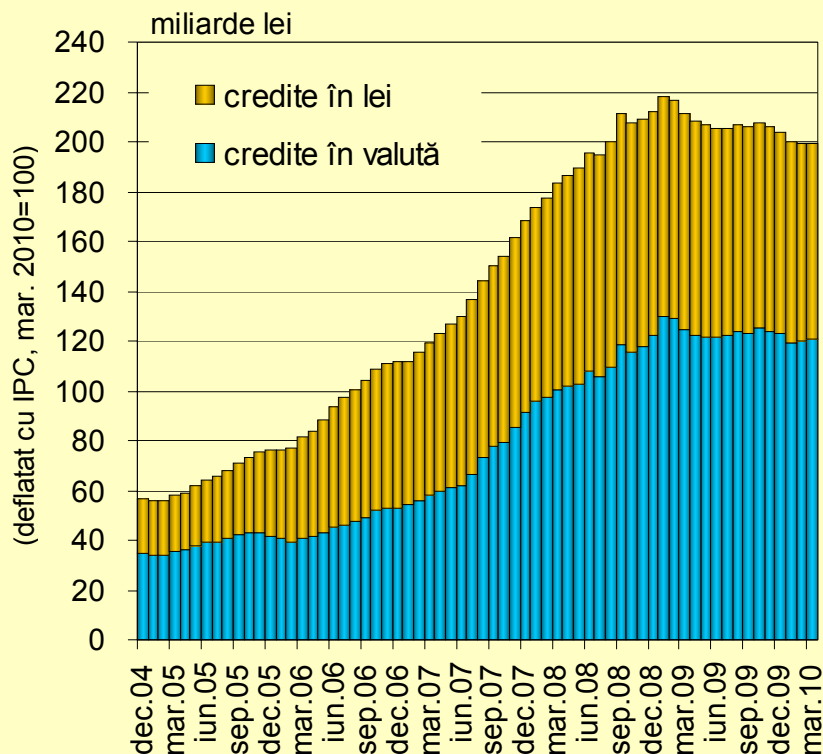
- **26 la sută înainte de reglementare** (mar.-aug.2005)
- **1,2 la sută în primele șase luni de la implementarea reglementării** (sep.2005-feb.2006)
- **19 la sută în primele șase luni după abrogarea reglementării** (ian.-iun.2007)

➤ Ponderea medie a creditului în valută în total credit neguvernamental

- **61 la sută înainte de reglementare** (dec.2004 – aug.2005)
- **51 la sută în timpul reglementării** (minim 47 la sută în sep. și nov.2006)
- **52 la sută după abrogare** (maxim 55 la sută în iun.2008)

IV.3 Operațiuni de evitare a restricțiilor privind limitarea creditului în valută

Creditul acordat sectorului privat
(în termeni reali)



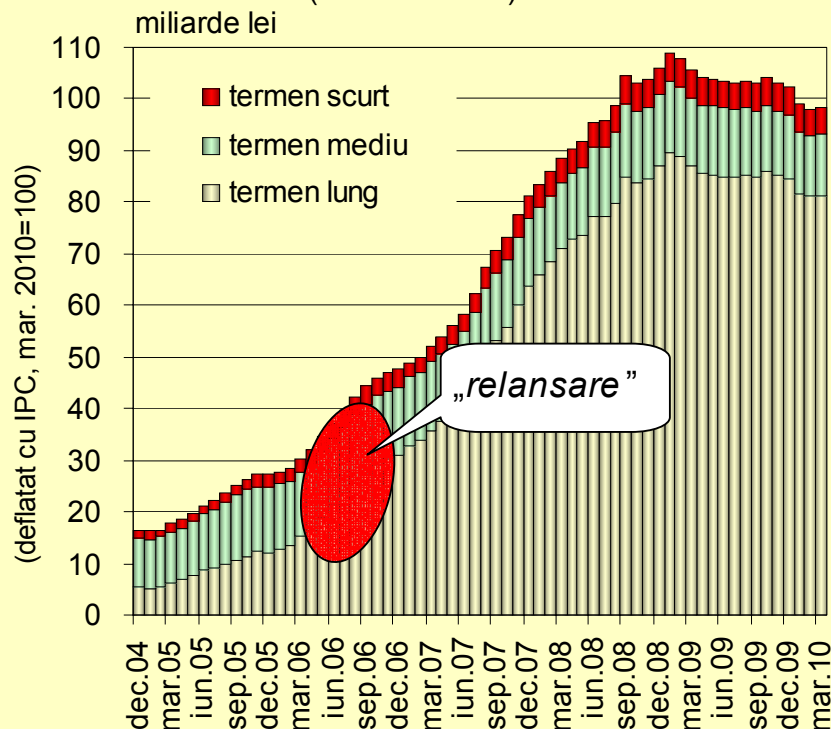
Notă: Începând cu luna ianuarie 2007 indicatorii monetari se determină în baza Normei BNR nr. 13/2006; datele statistice pentru perioada anterioară sunt recalculat pentru a se asigura comparabilitatea

Sursa: BNR, INS

- **Externalizarea (vinderea) unor volume importante de credite către băncile mamă**
 - aproximativ 2 miliarde euro în primul an de aplicare (2006) și continuarea în 2007 și 2008
- **Intermedierea acordării creditelor în numele băncilor-mamă**
 - calitate de agent al băncii-mamă
- **Efecte negative în plan macroeconomic pe fondul creșterii datoriei externe private**
- **Majorarea bazei de capital**
 - circa 2,4 mld euro (2005-2008)

IV.3 Acțiuni de eludare a restricțiilor privind limitarea creditului acordat persoanelor fizice

Creditele acordate gospodăriilor populației
(în termeni reali)



Notă: Începând cu luna ianuarie 2007 indicatorii monetari se determină în baza Normei BNR nr. 13/2006; datele statistice pentru perioada anterioară sunt recalculate pentru a se asigura comparabilitatea

Sursa: BNR, INS

➤ **Schimbarea produselor** pentru încadrarea gradului de îndatorare în limitele impuse de BNR:

- **oferte cu dobânzi promoționale** în primii ani ai creditului
- **extinderea maturității împrumuturilor**

➤ **Creșterea de către unii agenți economici, pe perioade scurte, a veniturilor salariale** pentru facilitarea accesului angajaților la credite

V. Acțiunile anticiclice ale BNR după intrarea în recesiune economică

V.1 Semnalele recesiunii au reconfigurat sensul politicilor ant Ciclice promovate de banca centrală

- **Vulnerabilitățile externe** induse de politicile fiscală și a veniturilor prociclice **au permis propagarea efectelor crizei financiare internaționale și în România**



- S-a impus necesitatea apelului la **finanțarea externă de la instituții financiare internaționale**
- **Vienna Initiative** – cele mai mari **nouă** grupuri bancare din state membre care au subsidiare în România (**70 la sută din activul bancar**) s-au angajat să își mențină pe perioada programului cu FMI (mai 2009 – mai 2011) expunerile față de România, angajament care a fost respectat

V.2 Soluții pentru menținerea lichidității în economie

- Reducerea dobânzii de politică monetară de la **10,25 la sută (iulie 2009)** la **6,25 la sută (mai 2010)**
- **Reducerea ratelor rezervelor minime obligatorii:**
 - **de la 40 la sută la 25 sută** pentru resursele **în valută**, în trei etape de câte 5 puncte procentuale (iunie, august și noiembrie 2009)
 - **de la 18 la sută la 15 la sută** pentru resursele **în lei** (iunie 2009)
- **Măsuri de flexibilizare a creditării sectorului gospodăriilor populației** (ianuarie, respectiv iunie 2009)
- **Convergența condițiilor de provizionare către standardele IFRS (reducerea volumului provizioanelor cu 25 la sută la creditele cu restanțe peste 91 de zile)**

VI. CONCLUZII ȘI OBIECTIVE VIITOARE

Concluzii (1)

- **Alternativele de care dispun băncile, pe fondul liberalizării contului de capital, conferă politicii prudențiale o putere limitată în raport cu politicile fiscale și de venituri în procesul de moderare a expansiunii nesănătoase a creditului în economie**
- **Factori favorizanți atât pe latura cererii, cât și pe cea a ofertei de credite au suplimentat excesul de cerere agregată din economie, îndeosebi în perioada 2006-2008**
- **Creșterea creditării în ritmuri înalte, cu preponderență către populație, în lipsa dinamizării producției interne a accentuat vulnerabilitatea externă a economiei, prin creșterea datoriei externe**

Concluzii (2)

- Deși au produs **efecte notabile pe termen scurt**, măsurile prudențiale **și-au pierdut din eficacitate pe parcursul timpului** mai ales în contextul integrării financiare după intrarea în UE
- **Constrângerile** cantitative de limitare a creditelor în valută **au fost uneori evitate** de bănci, așa cum s-a demonstrat anterior
- În prezent, asistăm la un fenomen invers, respectiv de **internalizare a creditelor** (răscumpărare)
 - ➔ îmbunătățește calitatea portofoliilor bancare
 - ➔ suplimentează veniturile băncilor
 - ➔ limitează ajustarea numărului de salariați din acest sector

Principalele măsuri de reformă a reglementării prudențiale (1)

- În contextul actualei crize mondiale, **metodele sofisticate de administrare a riscurilor bancare, promovate de Basel II, și-au dovedit limitele**

Măsuri vizate de CRD IV (*Capital Requirements Directive*)

- **Indicatorul simplificat de solvabilitate (*leverage ratio*)** – asigură măsurarea și limitarea creșterii nesustenabile a bilanțului unei instituții de credit
- **Provizioane dinamice (*dynamic provisioning*)** – constituite în perioada de avânt economic și destinate acoperirii pierderilor înregistrate în perioada de recesiune economică

Principalele măsuri de reformă a reglementării prudențiale (2)

Măsuri vizate de CRD IV (continuare)

➤ Standarde de lichiditate

- **indicator de lichiditate imediată (*liquidity coverage ratio*)** – comensurează măsura în care activele foarte lichide ale unei instituții de credit acoperă ieșirile de fluxuri de numerar în condiții de stres pe parcursul unei luni
- **indicator de finanțare stabilă (*net stable funding ratio*)** – semnalizează situația în care creșterea bilanțului se realizează într-o măsură disproporționată pe seama unor pasive insuficient de stabile

- ### ➤
- Basel III urmărește reconfigurarea întregului cadru de reglementare și supraveghere a activității bancare, cu accentuarea componentei de avertizare timpurie asupra escaladării riscurilor

„Să uzezi, dar să nu abuzezi” (*Uti, non abuti*)

Proverb roman

„În cumpătare stă forța sufletului”

Pitagora

Vă mulțumesc !